

Отже, як показала оцінка впливу зміни відсоткових ставок на прибуток банківської установи за допомогою моделі гепу та моделі аналізу дюрації, якщо банк не контролюватиме зміну відсоткових ставок і своєчасно не здійснить належних заходів для реструктуризації балансу, то він не тільки не збільшить прибутку, а навпаки — може зазнати великих збитків.

Б. Л. Луців

Тернопільська академія народного господарства

КРЕДИТНО-ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ БАНКІВ УКРАЇНИ

Відповідно до концепції інвестиційної політики України одним із основних інституційних інвесторів стають комерційні банки. Участь комерційних банків в інвестиційних процесах проявляється у двох напрямках: фінансування інвестиційних проектів і придбання цінних паперів.

Однак, інвестиційна діяльність комерційних банків стримується недостатньо відпрацьованою технологією цього процесу. Причин низької інвестиційної активності банків України є кілька:

- аналітичні служби багатьох банків не готові до того, щоби самостійно оцінити напрями структурних зрушень і пріоритетів в економіці і прогнозувати можливий ризик втрат від інвестиційних кредитів;

- недостатня кредитоспроможність підприємств, яка в значній мірі визначається низькою якістю діючих систем управління;

- відсутність в банках сучасних надійних механізмів кредитування інвестиційних проектів підприємств, які спираються на високу якість управління в банках і забезпечують таку ж якість видачі інвестиційних кредитів.

Успішному вирішенню даних проблем у значній мірі може сприяти вироблення системи адекватної поведінки кожної із сторін (кредитор-позичальник), при якій обидві будуть добре розуміти інтереси і проблеми одна одної і прийдуть до узгодженої оцінки реально існуючих ризиків при кредитуванні інвестиційного проекту. За останні роки сучасні дослідження з проблем інвестиційного кредитування дозволили просунутись у цьому напрямку, але здебільшого вони присвячувались окремим аспектам однієї

із сторін кредитного процесу без певного взаємозв'язку, що й не дозволило забезпечити досягнення необхідного взаєморозуміння [5]. Більше того, не дивлячись на наявну позитивну практику за кордоном, для її практичного використання в Україні потрібно доопрацювати ряд методичних аспектів, які пов'язані з відлагодженням технологій інвестиційного кредитування стосовно реальних умов розвитку економіки України.

Для більш повного розкриття суті інвестиційного кредитування зупинимось спочатку на хрестоматійних засадах суті кредиту та кредитних відносинах. Питання природи зародження такого важливого економічного явища, яким є кредит, досить повно викладено як в зарубіжній, так і у вітчизняній літературі [1, 2, 3]. Всі дослідники сходяться до єдиної думки, що нерівномірність кругообігу і обороту капіталів стає визначальною базою для виникнення відносин, які усувають невідповідність між часом виробництва і часом обігу ресурсів. Однак, нерівномірність кругообігу і обороту капіталу лише створює умови для вивільнення коштів в одній ланці й появи необхідності в них в іншій ланці. Звідси, вже в самому кругообігу і обігу капіталу закладена можливість виникнення кредитних відносин. Для того, щоб ця можливість стала реальною, необхідні певні умови. З цілого набору умов найважливішими виступають дві:

— учасники кредитної угоди — кредитор і позичальник — повинні бути юридичними особами, тобто вони повинні мати у власності, господарському володінні або оперативному управлінні відокремлене майно і відповідати за своїми зобов'язаннями цим майном і т. ін.;

— кредит стає необхідним і можливим у випадку, коли відбувається взаємна узгодженість інтересів кредиторів і позичальників.

Стосовно останньої умови, то деколи в економічній літературі при формулюванні даної умови можна зустріти таке трактування, що кредит стане необхідним і можливим, якщо відбудеться співпадання інтересів кредитора і позичальника. У реальних умовах господарювання такого співпадання бути не може, оскільки інтереси позичальника і кредитора, які пов'язані умовами надання кредиту, знаходяться в об'єктивному протиріччі. І лише у процесі підготовки і укладанні кредитної угоди відбувається зближення позицій і знаходження компромісних рішень щодо умов надання кредиту.

Дуже важливо при визначенні суті кредиту дотримуватись таких методологічних принципів. Так, всі різновиди кредиту повинні відображати його суть не залежно від форми, в якій він висту-

пає. Наприклад, кредит може обслуговувати різноманітні довгострокові і короткострокові потреби, може функціонувати як у внутрішньому, так і зовнішньому економічних оборотах, у товарній й грошовій формах. Однак, незалежно від потреб, які обслуговує кредит, його суть не змінюється, кредит продовжує виражати характерні для нього риси.

Питання про суть кредиту слід розглядати стосовно сукупності кредитних угод. Так, якщо в одній з кредитних угод позичальник не повертає позику, то це не означає, що одна з властивостей кредиту — поверненість — стає необов'язковою для кредиту як економічної категорії. Непроявлення якої-небудь якості кредитної угоди не означає, що кредит втрачає свою визначеність.

Важливим методологічним принципом при аналізі суті кредиту є також розкриття його конкретних характеристик, які показують суть в цілому. Тому, коротко заглиблюючись у суть кредиту, зупинимось на його структурі. Структура є те, що залишається стійким, незмінним в кредиті. Кредит як об'єкт дослідження складається з елементів, які пов'язані між собою певними відносинами. Такими елементами є, перш за все, суб'єкти його відносин — кредитор і позичальник. Банк-кредитор має можливість надати позику не тільки за рахунок своїх власних ресурсів, але й за рахунок залучених, що розміщені на його рахунках, а також мобілізованих через розміщення акцій і облігацій. Стан банків-кредиторів стосовно ресурсів, які позичаються, двоякий. З одного боку, власні ресурси кредитора, що передаються позичальнику на основі кредитної угоди, залишаються у його власності. З іншого, власниками залучених ресурсів, які розміщені кредитором, залишаються юридичні й фізичні особи. Оскільки банки як кредитори працюють в основному на залучених ресурсах, вони повинні будувати систему кредитування таким чином, щоб забезпечити своєчасне повернення розміщених ресурсів і їх передачу справжнім власникам за їх вимогою. Важливо зауважити, що мобілізація вивільнених ресурсів кредиторами несе продуктивний характер, бо вона повинна забезпечити їх перетворення в ресурси, що «працюють». Розміщуючи запозичену вартість, банк-кредитор створює умови для продуктивного використання як для своїх власних цілей, так і для цілей інших учасників відтворювального процесу. Іншою стороною в кредитних відносинах виступає позичальник, положення якого в кредитній угоді обумовлюється загально визначеними умовами та особливостями. Однак, не можна беззастережно погодитися з думкою О. І. Лаврушина, який стверджує, що «позичальник залежить від кредитора, кредитор диктує свою волю» [4]. Що торкається залежності, то вона обопільна і на різних етапах кре-

дитного процесу проявляється по різному. Зокрема, банк-кредитор, який вирішив кредитувати реалізацію великого інвестиційного проекту, попадає у тривалу залежність від свого позичальника і ефективності його діяльності.

Література

1. Антонов Н. Г., Пессель М. А. Денежное обращение, кредит и банки: Учебник. — М.: Финстатинформ, 1995. — 272 с.
2. Банківська енциклопедія / За ред. д-ра екон. наук, проф. А. М. Мороза — К.: Либідь, 1998. — 345 с.
3. Деньги, кредит, банки: Учебник /Под ред. О. И. Лаврушина. — М.: Финансы и статистика, 1998. — 448 с.
4. Луців Б. Л. Кредитування інвестиційних проектів // Вісник ТАНГ. — 2001. — № 14. — С. 114—118.
5. Пересада А. А., Майорова Т. В. Інвестиційне кредитування: Навч. посібник. — К.: КНЕУ, 2002. — 271 с.

Л. О. Майборода

Національний банк України

РЕГУЛЮВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Регулювання банківської діяльності в Україні — це встановлення законодавчих норм створення, контролю за діяльністю банків, зобов'язання надавати встановлену звітність і пред'являти контролюючим органам звітні документи та застосування заходів впливу за порушення банківського законодавства без прямого втручання в банківські операції.

Процес розвитку банківської системи супроводжується розвитком відповідної законодавчої бази, що визначає регулювання банківської діяльності.

Одним із основних завдань державного регулювання банківської діяльності є забезпечення життєздатності банківської системи, яка має тісний взаємозв'язок з питаннями довіри, через захист кредитора. Здійснення цього завдання вимагає врахування ринкових відносин, а саме на керівництво банку покладається повна персональна відповідальність за політичні та комерційні рішення в межах діяльності банку.

Стан банківської системи України, як і будь-якої держави, є своєрідним індикатором економічної ситуації країни. В межах однієї держави не можуть бути фінансово стійкі, динамічно роз-